

Peppi Saikku

16.6.2022

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntönnö 5.6.2022/VN/558/2022

THL:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi. *THL keskittyy lausunnossaan työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua (TYP) koskevan lain kumoamista ja työllistymistä edistävää monialaista yhteistoimintaa koskevaan esitykseen.* THL haluaa tuoda esille seuraavat huomiot:

Yhteistoiminta/ yhteistoimintamalli

Esityksessä jää epäselväksi miten monialaisen yhteistoimintamallin mukainen toiminta poikkeaa muusta eri viranomaisten välillä tapahtuvasta ohjauksesta ja yhteistyöstä. Viranomaisten välisestä yhteistyöstä säädetään jo useassa laissa, kuten Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, Sosiaalihuoltolaissa sekä Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Myös luonnoksessa työvoimapalvelujen järjestämistä koskevasta laista esitetään säädetävän ohjauksesta ja yhteistyöstä (luku 1, §8, 1. momentti). Lisäksi viranomaisten välinen ohjaus ja yhteistyö on osa hyvää hallintoa (Hallintolaki). Milloin työttömän asiakkaan asiassa tehtävä ohjaus, yhteistyö, konsultaatio ja palveluiden yhteensovittaminen olisi työllistymistä edistävän monialaisen yhteistoimintamallin mukaista ja siten velvoittaisi eri viranomaisia lain mukaiseen yhteistoimintaan, ja milloin se ei olisi sitä? Tämä ongelma koskee asiakastyön lisäksi myös laajemmin ehdotettua yhteistoimintamallia, kuten sen organisointia, resurssointia ja johtamista. *THL on erittäin huolissaan siitä, että esitetty laki mahdollistaa erilaiset tulkinnat monialaisen tuen yhteistoimintamallin piiriin kuuluvasta toiminnasta. Tämä voi heikentää asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja mahdollisuutta saada monialaista tukea.*

Monialainen palvelutarpeen arviointi ja yhteinen suunnittelu

Esityksen mukaan työtön tulisi ohjata monialaiseen palvelutarpeen arviointiin työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen tai Kansaneläkelaitoksen toimesta ainakin silloin, kun työllistymisen esteenä ovat työllistymiseen vaikuttavat työ- ja toimintakyvyn rajoitteet tai elämänhallinnan ongelmat, jotka eivät ratkea yksinomaan viranomaisten välisellä konsultaatiolla (§3). Laissa säädettäisiin myös monialaisesta palvelutarpeen arvioinnista ja monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta (§4), suunnitelman sisällöstä (§5) ja tarkistamisesta (§6). *THL näkee, että monialainen palvelutarpeen arviointi ja palveluiden yhteinen suunnittelu ovat hyviä lähtökohтия työttömien asiakkaiden monialaiseen tukeen ja palveluiden ja etuuksien yhteensovittamiseen.*

Monialaisen yhteistyön toteutus

Esityksessä perusteena työttömän ohjaamiselle monialaiseen palvelutarvearviointiin pidetään sitä, että hänen työllistymiseensä liittyvät ongelmat eivät ratkea viranomaisten välisellä konsultaatiolla (§3). Esityksessä ehdotetaan kuitenkin luopumista säädöksestä koskien eri viranomaisten yhteisiä toimipisteitä, jolloin monialainen palvelutarpeen arviointi, suunnitelman teko ja seuranta tapahtuisivat todennäköisesti konsultoiden tai etäyhteyksin. *THL näkee, että yhteisten palvelupisteiden puuttuminen voi heikentää asiakkaan palvelua. Lisäksi jää epäselväksi, miten toiminnassa varmistetaan eri viranomaisten mahdollisuus muodostaa yhteinen ymmärrys asiakkaan tilanteesta ja sovittaa yhteen palveluja pitkäjänteisesti, myös asiakkaan tilanteen muuttuessa.*

Peppi Saikku

16.6.2022

Kohderyhmän laajennus

Esityksen mukaan työttömän palvelutarve määrittelee monialaisen tuen saamisen. Merkitystä ei olisi työttömän iällä, työttömyyden kestolla, saamalla etuudella tai sillä, onko hän työnhakijana. Vaikutusarvioinnin mukaan laskennallinen lisäys asiakasmäärässä voisi olla noin 50 prosenttia nykyisen yhteispalvelun asiakasmäärään verrattuna. *THL pitää lähtökohtaisesti hyvänä ajatusta, että asiakkaan palvelutarve määrittää monialaisen tuen saamisen. Kohderyhmän laajentuessa olisi tärkeää, että lain vaikutusarvioinnissa arvioitaisiin tarkemmin sen vaikutukset hyvinvointialueiden toimintaan ja talouteen, kun monialaiseen palvelutarpeen arviointiin ohjaututtaisiin etenkin työ- ja toimintakyvyn ja elämänhallinnan puutteiden vuoksi.*

Työllistymissuunnitelma

Esityksen mukaan työttömälle tehtäisiin monialainen työllistymissuunnitelma kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hänet on ohjattu monialaiseen palvelutarpeen arviointiin (§4). Työllistymissuunnitelmaan sisältyy velvollisuuksia, joiden täyttämättä jättäminen voi johtaa työttömyysturvan karenssiin tai toimeentulotuen alentamiseen (§7). *THL katsoo, että työllistymissuunnitelman sijaan asiakkaan palveluiden suunnittelussa tulisi voida tilanteesta riippuen käyttää myös esimerkiksi kuntoutussuunnitelmaa tai sosiaalihuollon asiakassuunnitelmaa. Monialaiseen palvelutarpeen arviointiin ohjaututtaisiin etenkin työ- ja toimintakyvyn ja elämänhallinnan puutteiden vuoksi, jolloin tarpeenmukaiset palvelut voisivat painottua sosiaali- ja terveydenhuollon ja/ tai kuntoutuksen palveluihin.*

Johtaminen

Esityksen mukainen johtamisrakenne on epäselvä, sillä yhteistoimintaa johdettaisiin hyvinvointialueiden tasolla, mutta työvoimaviranomaiset (eli kunnat) vastaisivat johtavien henkilöiden nimeämisestä (§9). Lisäksi ehdotetaan luopumista TYP-lain mukaisesta valtakunnallisesta ohjausryhmästä. Valtakunnalliselle työllisyyden edistämisen neuvottelukunnalle (Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä, luku 3) ei ole esitetty monialaista yhteistoimintaa koskevia ohjaustehtäviä. *THL näkee, että laissa tulee varmistaa hyvinvointialueiden mahdollisuus vaikuttaa yhteistoimintamallin johtamiseen ja valtakunnallisten tavoitteiden määrittelyyn koskien monialaista palvelua ja vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevia ihmisiä. Monialaisen yhteistoiminnan tueksi tarvitaan ministeriörajat ylittävää strategista ohjausta ja eri toimien yhteensovittamista valtakunnallisella tasolla. Tämä on todettu useissa aihepiiriä koskevissa tutkimuksissa.*

Edellä esitetyistä huomioista johtuen THL on vakavasti huolissaan siitä, varmistaako esitetty lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteistoiminnasta riittävällä tavalla työttömän mahdollisuuden saada tarpeensa mukaista monialaista tukea ja viranomaisten veloitteen sovittaa yhteen palveluja. THL pitää erittäin tärkeänä, että monialaista yhteistyötä koskevaa lainsäädäntöä kehitetään. Sosiaaliturvakomitean työskentelyssä on tunnistettu useita monialaisen yhteistyön ja palvelu- ja etuuspolkujen kehittämistarpeita. Työttömien monialaista tukea kehitetään tällä hetkellä muun muassa Työkykyohjelmassa ja Sosiaalihuollon kehittämisohjelmassa. Nämä olisi tärkeä huomioida uuden lainsäädännön valmistelussa ja tarkastella sitä erillään työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP) koskevasta laista, miettien monialaisen yhteistyön lainsäädännön tarkoitus ja toteutustapa lähitulevaisuudessa.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Osaston johtajan sijainen, kehittämisjohtaja

Anu Muuri